

WAT KOMT ER NA DE RECESSIE VAN DE EEUW? | DOOR CHRISTIAN KREISS

Posted on 24. September 2020

Wat gebeurt er dan? Wat staat ons te wachten?

Een standpunt van Christian Kreiß.

Een paar weken geleden, toen de laatste economische gegevens voor het tweede kwartaal van 2020 verschenen, werd een "recessie van de eeuw", de ergste economische crash binnen een kwart van de economische wereldgeschiedenis, geregistreerd.¹ Maar wat betekent dit voor ons? En vooral: wat gebeurt er nu?

Onlangs werden in dit verband twee interessante studies gepubliceerd: op 16 september door de OESO: "Coronavirus: Living with Uncertainty"² en op 17 september door Save the Children/Unicef, een studie getiteld "150 miljoen meer kinderen in armoede gegooid door Covid-19"³.

Volgens de OESO-studie is de wereldeconomie in de maanden april tot juni 2020 met meer dan 10 procent gekrompen ten opzichte van eind 2019. De economische productie in het tweede kwartaal van 2020 was dus ongeveer 12 procentpunten lager dan de OESO eind 2019 had voorspeld. Dit betekent dat de economische macht bijna een achtste lager was dan kort daarvoor werd verwacht. Een achtste is nogal wat. Stel je voor dat je van de ene week op de andere een achtste minder geld in het huishoudbudget hebt, wat voor de meeste mensen in hun dagelijks leven goed merkbaar is.

Terloops moet worden opgemerkt dat de OESO-studie de pandemie van Covid op misleidende wijze de schuld geeft van de crash van de wereldeconomie, en niet van de drastische, vrijheidsbeperkende lockdown-maatregelen die door de regeringen zijn opgelegd. Natuurlijk had het coronavirus heel anders aangepakt kunnen worden dan de meeste regeringen op aarde, zoals Zweden laat zien. Dan zou de economie niet zo hard zijn gecrasht, zoals het Zweedse voorbeeld ook laat zien.

Volgens de economen van de OESO zal de economische terugval niet zo snel worden ingehaald. Voor het einde van 2021 verwachten zij dat de mondiale economische macht ruim vijf procent zwakker zal zijn dan zonder de coronamaatregelen het geval zou zijn geweest. Dit geldt echter alleen voor het gemiddelde van alle landen. Afzonderlijke landen, vooral China (ongeveer min één procent) en Duitsland (ongeveer min

twee procent), zullen naar verwachting tegen eind 2021 de output gap grotendeels hebben ingehaald, terwijl andere landen, zoals India (min twaalf procent), Mexico (min negen), Brazilië en Turkije (elk min zes procent), zwaar zullen blijven lijden onder de ineenstorting van de productie tegen eind 2021.

In het algemeen gaan de auteurs van de OESO-studie ervan uit dat de geïndustrialiseerde landen veel sneller zullen herstellen van de crisis dan de opkomende of ontwikkelingslanden. De belangrijkste reden hiervoor is dat de geïndustrialiseerde landen veel meer kapitaal en financiële armslag hebben dan de arme landen en daarom gemakkelijker economische tegenmaatregelen kunnen nemen.

Dat brengt ons bij het tweede onderzoek deze week, door Save the Children of UNICEF. Nogmaals, er moet aan het begin op worden gewezen dat deze studie ook de "pandemie" of "Covid-19 AND the lockdown measures" misleidend de schuld geeft van alle ellende die erin wordt beschreven, wat verkeerd is, want het waren de overheidsmaatregelen tegen het Covid-virus die alle ellende veroorzaakten, niet het virus zelf, dat heel anders had kunnen worden aangepakt en vandaag de dag nog steeds heel anders zou kunnen worden aangepakt. Dat willen ze gewoon niet.

Zoals de titel al aangeeft, zijn er sinds het uitbreken van de Covid-crisis al 150 miljoen meer kinderen in armoede geduwd. Armoede wordt gedefinieerd als multidimensionale armoede, dat wil zeggen wanneer een kind geen toegang heeft tot onderwijs, gezondheid, huisvesting, voedsel, sanitaire voorzieningen of water. Volgens deze definitie lijden momenteel ongeveer 1,2 miljard kinderen in opkomende of ontwikkelingslanden onder dit soort multidimensionale armoede. Ten minste 45 procent van de kinderen in meer dan 70 onderzochte arme landen is niet in staat om aan ten minste één van de hierboven genoemde basisbehoeften te voldoen. Niet alleen zijn er door de gedwongen opsluiting 150 miljoen arme kinderen bijgekomen, maar ook zijn degenen die al eerder in armoede leefden er nu nog dieper in gestort en veel kinderen ervaren als nooit tevoren ellende door de Covid-maatregelen.

Het verslag is zeer pessimistisch over de toekomst. Naar verwachting zal de situatie de komende maanden verder verslechteren. "Het is bijzonder verontrustend dat we dichterbij het begin dan bij het einde van de crisis staan", wordt een hoge UNICEF-deskundige geciteerd. Alleen al door de "historisch gezien grootste

mondiale onderwijscrisis" van de afgelopen maanden zijn de toekomstperspectieven voor vele miljoenen kinderen dramatisch verslechterd.

Al in juli publiceerde Oxfam een studie⁴ waaruit blijkt dat het aantal hongerlijdende mensen op aarde met ongeveer 120 miljoen of 82 procent zal toenemen tot 270 miljoen als gevolg van de lockdownmaatregelen. Eind 2020 zullen naar verwachting nog eens 12.000 mensen per dag sterven als gevolg van de coronamaatregelen. In april 2020 was het aantal mensen dat met of als gevolg van corona sterft iets meer dan 10.000, wat betekent dat er volgens Oxfam waarschijnlijk meer mensen zullen sterven als gevolg van de coronamaatregelen dan aan het virus zelf. "Honger zal ons waarschijnlijk sneller doden dan het coronavirus"⁵, aldus het onderzoek.

Bovendien is de mediane leeftijd van degenen die wereldwijd aan of met Covid sterven 80 jaar of meer.⁶ De meerderheid van degenen die aan de honger sterven zijn daarentegen kinderen. Het aantal levensjaren dat door de covid-blokkademaatregelen wordt vernietigd, zal daarom waarschijnlijk vele malen groter zijn dan het aantal geredde levensjaren. De econoom Raffelhüschen berekent voor Duitsland een factor 200, d.w.z. dat de Duitse lockdownmaatregelen tot 200 keer meer levensjaren vernietigen dan er gered worden.⁷ Dit roept een enorme vraag op over de proportionaliteit van de politieke lockdownmaatregelen. Naar mijn mening is de remedie - de lockdown maatregelen - vele malen erger dan de ziekte corona.

Tegelijkertijd wijst Oxfam erop dat acht van de tien grootste voedselbedrijven sinds begin 2020 in totaal 18 miljard dollar hebben uitbetaald aan hun aandeelhouders, tien keer meer dan volgens VN-cijfers nodig zou zijn om de honger in de wereld uit te bannen.

Terloops moet ook worden opgemerkt dat volgens de Wall Street Journal het percentage "huishoudens die soms of vaak honger hebben" in de VS is gestegen van vier naar meer dan 10 procent sinds de Amerikaanse lockdownmaatregelen, en van vier naar ongeveer 14 procent van de huishoudens met kinderen.⁸ Dit betekent dat ongeveer een op de zeven kinderen in de VS momenteel "voedselonzekeer" leeft, d.w.z. dat er geen zekere voedselvoorziening is. Dit is vooral te danken aan de Covid-maatregelen van de regering.

Welnu, de hongerende kinderen in de derde wereld zijn ver van ons vandaan, tenminste zolang ze niet in de

vorm van vluchtelingenstromen aankomen. Wat hebben wij als inwoners van rijke industrielanden dan economisch en sociaal te bieden? Ik neem aan dat de economen van de OESO - zoals zo vaak - zich in hun prognoses vergissen. Dit economisch model gaat uit van een geleidelijke terugkeer naar het vroegere groeipad in de vorm van een langgerekte V-curve. Waar het model geen of veel te weinig rekening mee houdt, zijn naar mijn mening de grote bergen schulden en geld die de afgelopen decennia zijn ontstaan.

Prognosefouten door reguliere economen zijn aan de orde van de dag. Niet alleen zagen bijna alle economen in 2007 geen financiële crisis aankomen, ze prezen ook bijzonder ongezonde structuren, bijvoorbeeld Spanje tot 2007. Kort na de invoering van de harde lockdowns in Duitsland eind maart voorspelde onze Raad van Economische Deskundigen (de "vijf wijzen") onder Lars Feld dat de Duitse economie in 2020 met 2,8 procent zou krimpen en vervolgens in 2021 met 3,7 procent zou groeien. Zelfs in het ergste geval zou er niet zo'n zware crash zijn als in 2009.⁹ En dat op een moment dat de beurzen in de wereld net de ergste beurscrash aller tijden hadden meegemaakt (tussen 20 februari en 23 maart was de S&P 500 met een derde gekelderd).¹⁰ Kortom, de prognose van de Duitse Raad van Economische Deskundigen van eind maart was niet erg deskundig.

De wereldwijde schuld bedraagt momenteel ruim 350 procent van het nationale product van de wereld. Gemeten in termen van wereldwijde economische macht is het in de afgelopen 50 jaar ruwweg verdubbeld.¹¹ 350 procent is zo'n enorme schuldenberg dat het onmogelijk is om deze in reële termen af te lossen.¹² Bovendien is de geldhoeveelheid van de centrale bank in de VS momenteel ruwweg 7.000 miljard dollar. Voor de financiële crisis van 2007 was het ongeveer 800 miljard dollar.¹³ Het aantal centralebankdollars is dus bijna verdrievoudigd in de afgelopen 13 jaar. In de volksmond wordt dit nogal treffend "het starten van de geldpers" genoemd. De geldhoeveelheid van de centrale bank van de ECB bedraagt momenteel ongeveer 6.500 miljard euro en is in de afgelopen 15 jaar dus ruim verzesvoudigd.¹⁴ Deze uitbreiding van de geldhoeveelheid van de centrale bank staat bekend als "kwantitatieve versoepeling". In dezelfde periode is de economische macht echter lang niet zo sterk gegroeid als de geldhoeveelheid.

De berg schulden en geld is dus vele malen sneller gegroeid dan de echte economische macht in de

afgelopen decennia. Dit betekent dat de schuldeisers, dat wil zeggen de mensen die de biljetten in handen hebben, vandaag de dag geloven, net als vijftig jaar geleden, dat het bedrag op de biljetten een reële waarde heeft, namelijk de waarde op de biljetten. Maar dat is een grote fout of illusie.

Ik heb het hier niet over inflatie, met andere woorden over de sluipende devaluatie van geld, die we praktisch altijd hebben gezien in de naoorlogse periode, maar over het afdekken van schulden en geld, geheel onafhankelijk van de inflatie. Concreet gezien was een brood, een kapsel of een auto een generatie geleden nog maar half zoveel schuld en slechts een vijfde tot een tiende van het contante geld of bankgeld als nu.

Met andere woorden: een rekeningoverzicht waaruit blijkt dat er een miljoen euro of dollars op de effectenrekening staat in de vorm van obligaties en zichtdeposito's is vandaag de dag bij lange na niet meer zo gedekt door echte overwegingen als een generatie geleden. Als alle obligatiehouders zouden proberen hun papieren om te zetten in echte goederen en diensten, zouden ze zich, in tegenstelling tot een generatie geleden, realiseren dat zoveel goederen en diensten helemaal niet bestaan.

Kortom, ondanks de schulden- en geldexplosie leven we vandaag de dag in de overtuiging dat onze biljetten nog steeds gedekt zijn door reële economische prestaties, net als in het verleden. Maar ze zijn al lang niet meer volledig gedekt. Als we uit deze zoete illusie worden gewekt, zullen we een aantal onaangename verrassingen meemaken. En dit is waar de hongersnoden van de hierboven beschreven opkomende markten in het spel komen. Aan de ene kant zijn deze landen slechtere kopers van onze producten vanwege de verminderde koopkracht of de komende onrust. Aan de andere kant zullen hun schuldproblemen ook gevolgen hebben voor de rijke industrielanden, op zijn laatst wanneer de obligatie- en valutamarkten in de problemen komen en de westerse crediteurenbanken of investeerders hun portefeuilles moeten afschrijven. Dit zal waarschijnlijk ook een negatieve invloed hebben op onze financiële markten.

Een andere mogelijkheid is dat we wakker worden geschud door een crash op de markten voor bedrijfsobligaties, omdat te veel bedrijven in de geïndustrialiseerde landen failliet gaan door de lockdowns en daardoor niet in staat zijn om hun schulden af te lossen. Veel bedrijven hebben de afgelopen tien jaar

een hoge schuldenlast op zich genomen en zijn in staat geweest om deze af te lossen dankzij het nulrentebeleid van de centrale banken. Bij "normale" rentetarieven zouden sommige van deze bedrijven al lang geleden failliet moeten gaan, trefwoord "zombiebedrijven". Of de beurzen crashen wanneer de verwachte en voorspelde economische groei en dus de winstgroei op de beurzen niet komt.

Ik zie dus drie mogelijkheden:

1. ofwel is er een officiële schuldverlaging. Maar dat betekent tegelijkertijd een vermindering van het vermogen van de schuldeisers, d.w.z. de houders van de schuldbewijzen. Ik denk dat dit onwaarschijnlijk is, omdat de multimiljonairs en miljardairs die de overgrote meerderheid van deze vorderingen hebben, zich zullen verdedigen tegen deze bezuiniging. En hun invloed op de politiek is op zijn zachtst gezegd zeer groot.

2. de centrale banken proberen de prijzen in tien jaar tijd te verdubbelen of te verdrievoudigen, d.w.z. gedurende een paar jaar een gemiddelde inflatie van misschien 5 tot 20 procent per jaar in de dollar- en eurozone te creëren. Dit zou ook overeenkomen met een (reële) schuldafbouw van 50 tot 66 procent, omdat de inflatie de monetaire effecten in reële termen slechts gedeeltelijk devalueert. Gezien de hoge werkloosheidsgraad en de afnemende massale koopkracht zal het voor de centrale banken echter waarschijnlijk zeer moeilijk zijn om de inflatie af te remmen.

3 Als geen van beide lukt, zal er waarschijnlijk een golf van faillissementen, een financiële crisis, bankfaillissementen, staatsinsolventies, massale werkloosheid, chaos en onrust ontstaan. Faillissementen van bedrijven, de staat en banken zijn ook een schuldafbouw, maar een wanordelijk, chaotisch gebeuren dat waarschijnlijk een neerwaartse spiraal op gang zal brengen met ernstige, soms onberekenbare macro-economische en sociale gevolgen.

Ik denk dat een ordelijke schuldafbouw het beste is, de inflatie, ook al is die ellendig voor een land, is op een na het beste of minder slecht. Ik vrees oplossing drie. Ik hoop dat we de schuldafbouw met reden of met inflatie zullen oplossen. Hoe dan ook, ik denk dat het voorzichtig groeiende V-vormige voorspellingsmodel van de OESO-economen een illusie is.

Ik ben bang dat er geen weg terug is naar de jaren voor 2020. De door de staat opgelegde gedwongen opsluitingen waren en zijn zo'n ernstige aantasting van onze burgerlijke vrijheden en onze democratie, maar ook van ons economisch leven, dat een terugkeer naar de relatief goede jaren voor 2020 naar mijn mening onmogelijk is. We worden geconfronteerd met zeer belangrijke sociale veranderingen en waarschijnlijk zeer sterke economische en vooral sociale spanningen. Ik vrees dat de rellen in Stuttgart en Frankfurt slechts het begin waren - als we niet onmiddellijk van koers veranderen.

Aan de auteur:

Prof. Dr. Christian Kreiß, geboren 1962: Studeerde en promoveerde in de economie en economische geschiedenis aan de LMU München. Negen jaar beroepsactiviteit als bankier, waarvan zeven jaar als investeringsbankier. Sinds 2002 hoogleraar aan de Hogeschool Aalen voor Financiën en Economie. Auteur van zeven boeken: Gekaufte Wissenschaft (2020); Das Mephisto-Prinzip in unserer Wirtschaft (2019); BWL Blenden Wuchern Lamentieren (2019, samen met Heinz Siebenbrock); Werbung nein danke (2016); Gekaufte Forschung (2015); Geplanter Verschleiß (2014); Profitwahn (2013). Drie uitnodigingen aan de Duitse Bondsdag als onafhankelijk expert (Groenen, Links, SPD), vakbondslid van ver.di. Talrijke televisie-, radio- en tijdschriftinterviews, openbare lezingen en publicaties. Homepage [www.menschengerechtwirtschaft.de](http://www.menschengerechsetwirtschaft.de)

1 Reuters 30.7.2020: Wirtschaft bricht in Rekordtempo ein - "Jahrhundertrezession":

<https://de.reuters.com/article/deutschland-bip-idDEKCN24V19I>; „A Crisis like no other“;

<https://tradingeconomics.com/united-states/gdp-growth> Stand 6.8.2020: „It is the biggest contraction ever“

2 <file:///C:/Users/00413/Documents/Hintergrund-Info/oecd%2016th%20sep20.pdf>

3

<https://www.savethechildren.net/news/150-million-additional-children-plunged-poverty-due-covid-19-unicef-save-children-say>

4

<https://www.oxfam.org/en/press-releases/12000-people-day-could-die-covid-19-linked-hunger-end-year-potentially-more-disease>;

<https://www.oxfam.org/en/world-brink-hunger-pandemic-coronavirus-threatens-push-millions-starvation>

5 „Hunger may kill us before coronavirus“

6 <https://swprs.org/studies-on-covid-19-lethality/>

7

<https://www.welt.de/wirtschaft/plus209561613/Covid-19-Die-unbeachteten-Folgen-der-wirtschaftlichen-Vollbremsung.html>

8 Wall Street Journal 2.9.2020:

<https://www.wsj.com/articles/how-the-coronavirus-economy-great-or-awful-depending-on-whom-you-ask-11599039003>

9 Welt.de 30.03.2020:

<https://www.welt.de/wirtschaft/article206900765/Corona-Folgen-Der-irritierende-Optimismus-der-Wirtschaftsweisen.html>

10 <https://tradingeconomics.com/spx:ind>

11 Weltbank Januar 2020

12 Vgl. <https://www.rubikon.news/artikel/die-jahrhundertrezession>

13 <https://tradingeconomics.com/united-states/central-bank-balance-sheet>

14 <https://tradingeconomics.com/euro-area/central-bank-balance-sheet>

+++

Met dank aan de auteur voor het recht om het artikel te publiceren.

+++

Foto bron: Andrey_Popov / shutterstock

+++

KenFM streeft naar een breed spectrum aan meningen. Opiniëartikelen en gastbijdragen hoeven niet de mening van de redactie te weerspiegelen.

+++

Vind je ons programma leuk? Informatie over verdere ondersteuningsmogelijkheden vindt u hier:

<https://kenfm.de/support/kenfm-unterstuetzen/>

+++

Nu kunt u ons ook ondersteunen met Bitcoins.

BitCoin-adres: 18FpEnH1Dh83GXXGpRNqSoW5TL1z1PZgZK